

Milieuraad
Zwolle

Milieupraat

27e jaargang
Nummer 3

3

December 2022

Colofon

Loes la Faille
Carin van de Ploeg
Diet ter Stege
Leo Weterings
Jos van Oosten
Hans IJzerman
Michiel van Harten

Opmaak

Marcel Lieverdink

*Wanneer toezending
van de Milieupraat,
niet langer op prijs
wordt gesteld,
kunt u dit melden bij
ons secretariaat.
Uw naam/adres en/of
e-mailgegevens zullen
vervolgens direct uit
onze administratie
verwijderd worden.*

Bezoekadres

Goertjesweg 3
8013 PA Zwolle

Telefoon

06-19869323

Internet links

info@milieuraadzwolle.nl
www.milieuraadzwolle.nl

Wilgen knotten met de VLO

Foto's: Diet ter Stege

De VLO (werkgroep Vrijwillig Landschaps Onderhoud Zwolle) startte 5 november 2022 met haar 47e knotseizoen aan de Kleine Veerweg. Een groep van meer dan 35 man/vrouw zijn elke zaterdagochtend in het knotseizoen aan het knotten. Altijd een eigen kar vol handgereedschap

mee: jirizagen, snoeizagen, hiepen, takkenscharen en natuurlijk ook een hele berg ladders. Een motorzaag is nergens te bekennen. Een knotwilg groeit snel, daarom worden ze om de drie tot vier jaar

geknot. Vroeger werden de bomen als erf-grens gebruikt en om oevers in bedwang te houden. Door regelmatig knotten kwam hout vrij. Dat werd voor allerlei doeleinden gebruikt: beschoeiing, gereedschap, bezems, manden, klompen etc. De knotwilg heeft een belangrijke functie voor veel planten- en diersoorten: vogels, marters, vleurmuizen en insecten genieten van de knotwilgen. Ze nestelen, slapen en schuilen erin, insecten halen stuifmeel etc. In oude knotwilgen groeien allerlei plantensoorten. De knotwilg is natuurlijk een fraai landschapselement. Ook velen genieten tijdens hun rondje Zwolle van de karakteristieke knotwilgen. Zwolle mag in z'n handjes knippen met deze groep knotters van de VLO!

Activiteitenkalender

Elke zaterdagochtend wordt er geknot door de VLO van 9.00 -12.30 u
Je bent welkom om mee te doen. Zie: milieuraadzwolle.nl

Lezingen, cursussen en andere activiteiten in de Nooterhof: nooterhof.nl

actief voor een natuurlijke leefomgeving

Zorgen om aanpak restafval

De Zwolse gemeenteraad heeft in oktober besloten om vanaf januari een tarief op restafval in te voeren. Voorafgaand aan het debat hierover stuurde de Milieuraad een reactie. Na eerdere adviezen in 2020 blijven er zorgen over de ingeslagen weg, waarbij extra betaald gaat worden naar hoeveelheid restafval.

"Bij grote gemeenten zijn de ervaringen over dumping van afval en het meer vervui-

len van ingezamelde plastic verpakkingen, metalen verpakkingen en drankkartons door restafval minder positief. Controleren van de zuiverheid van afvalstromen is van groot belang."

Alleen goed gescheiden afval kan worden gebruikt als grondstof. De gemeente gaat daarom steekproeven nemen. Voorlopers controleren containers en er komen afvalcoaches om inwoners te betrekken bij het scheiden van afval.

Zie ook [zwolle.nl/hulp-bij-afval-scheiden](http:// zwolle.nl/hulp-bij-afval-scheiden)

Meer inzet nodig!

"Koopedrag van consumenten is bepalend voor de hoeveelheid afval. Een economie zonder afval in 2050 vraagt meer inzet van

de overheid. Het doel van 30 kg restafval per inwoner per jaar in 2030 – nu nog 183 kg – lijkt met de huidige aanpak onhaalbaar. Blijf daarom inzetten op beïnvloeding van landelijk beleid."

Huishoudelijk restafval wordt nu verbrand. Er is grote winst te behalen met het voorkomen van afval, met hergebruik door kringloopwinkels en met reparatie. Maar natuurlijk vooral door minder materiaalgebruik: eis minder of geen verpakkingsmateriaal, gebruik gerecyclede materialen en huur gereedschap.

De Milieuraad vraagt aandacht voor alternatieven en innovatie: "Hergebruik van plastic verpakkingen, metalen verpakkingen en drankkartons is lastig door onvoldoende kwaliteit en efficiency. Nascheiding wordt interessant als optie."

Verduurzamen voor kwetsbare huishoudens

De Rijksoverheid geeft Zwolle 2,2 miljoen euro om kwetsbare huishoudens te helpen bij het verduurzamen van hun huis. Om zoveel mogelijk mensen nog deze winter te helpen wil de gemeente snel en effectief werken.

De gemeente helpt kwetsbare huishoudens met een eigen woning en een energielabel lager dan C. Dat zijn ongeveer 175 tot 200 woningen. Met rijkssubsidies

worden isolatie van dak, gevel, glas en vloer bereikbaar.

Kwetsbare huishoudens met een eigen woning met een lage energiekwaliteit krijgen zo lagere kosten. De gemeente kan verhuurders niet financieel helpen. Energieklussers kunnen bij iedereen helpen met kleine maatregelen. Zij komen langs met de nodige materialen voor isolatie.

Energiecoaches geven steeds meer advies van buur tot buur. Dat werkt en dat vraagt om versterking. In mei is gesproken met organisaties voor zorg, welzijn en schuldhulp en met energie-initiatieven in buurten. Ook de Milieuraad heeft inbreng geleverd.

Info en aanmelden [warmthuiszwolle.nl](http:// warmthuiszwolle.nl)

Winkeldeuren sluiten?

Foto: ZwolleFonds.nl

Al jaren onderwerp van gesprek: open winkeldeuren lijken gastvrij, maar het is energieverspilling. Er was weinig animo voor regels. Niet bij de winkeliers en niet bij de gemeente. De Milieuraad roept op om er nu werk van te maken.

INretail, organisatie van ondernemers in non-food, roept alle winkeliers op hun deuren dicht te doen om energie te besparen. Open deuren zijn duur: 's zomers met airco en 's winters met verwarming. Volgens INretail doen winkeliers alles om hun energierekening zo laag mogelijk te houden: zuiniger verlichten, koelen en verwarmen, maar ook door isolatie en zonnepanelen.

ZwolleFonds, de samenwerkende detailhandel, horeca en publieksgerichte ondernemingen in de binnenstad, heeft al actiebordjes met 'Deur dicht, wel open' verstrekt.

De Milieuraad blijft intussen de gemeente aansporen om maatregelen te nemen die helpen om winkeldeuren te sluiten.

Nacht van de Nacht Nooterhof

Op zaterdag 29 oktober organiseerde Milieuraad in samenwerking met diverse groene partners de Nacht van de Nacht in de Nooterhof. De activiteiten over het belang van donker voor mens en natuur trokken 700 deelnemers. Een bijzondere ervaring was Muziek van de bomen door Henk Kieft. De interne activiteit van bomen stopt 's nachts niet maar verschuift. Dat werd geregistreerd met een muziek-apparaatje dat de elektrische signalen van de boom omzette in klanken.

(Foto: Yvonne Streefkerk)

Galanthus met muzikale vertelling
'Vreemde Vogel' (Foto: Tessa Zomerdijk)

(Foto: Tessa Zomerdijk)

(Foto: Tessa Zomerdijk)

Gespot bij de Nacht van de Nacht in de Nooterhof

Bosbesuil

Foto: Silvio Lindhout

Silvio Lindhout van de Insecten- en Vlinderwerkgroep IVN/ KNNV Zwolle ging met bezoekers op zoek naar Nachtvlin-
ders bij de Nacht van de Nacht in de
Nooterhof. Vooraf was op enkele bomen
een mengsel van stroop en fruit ge-
smeerd. Vinders zijn hier dol op. Helaas
is het jaargetijde eind oktober niet zo
geschikt om veel vlinders te zien. Er zijn
drie soorten waargenomen: bosbesuil,
meidoornuil en piramidevlinder.
In tegenstelling tot wat de naam doet
vermoeden zijn bosbesuilen geen kies-
keurige eters. Ze lusten allerlei verschil-
lende plantensoorten.

Natuurplatform ontevreden over varianten uitbreiding Hessenpoort 4

De gemeente wil binnenkort kiezen uit varianten voor uitbreiding van bedrijventerrein Hessenpoort. Het Natuurplatform Zwolle (NPZ) vindt dat de vier varianten geen recht doen aan natuur- en landschapswaarden van het gebied. Een milieueffectrapportage moet volgens het Natuurplatform duidelijkheid geven over de duurzaamheid van uitbreiding van het bedrijventerrein.

Uitbreiding naar Tolhuislanden kan volgens het Natuurplatform niet. Volgens onderzoek van de provincie is dit een van de

beste weidevogelgebieden van Zwolle. Voor het beheer zijn contracten voor de komende 25 tot 30 jaar afgesloten. Naast bedreigde planten leven er belangrijke zoogdier- en insectensoorten. De waarde van het landschap met zandwegen met bermsloten is hoog.

De huidige begrenzing van Hessenpoort is de Wetering. Dit gebied is bij de aanleg van de Hessenpoort ingericht als buffer van 'rust, samenhang en duurzaamheid' tussen het bedrijventerrein en de Tolhuislanden. Wan-

neer nu een stap over de Wetering wordt gemaakt, zal in de toekomst het weidevogelgebied nog verder inkrimpen. Bovendien zal door aanleg van meer bedrijventerrein de waterstand drastisch worden ontregeld, ten nadele van de natuur.

Zwolle is sinds de oprichting in 2019 partner van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. De gemeente wil zo alles in het werk stellen om de biodiversiteit op haar grondgebied te behouden en te verbeteren. Een milieueffectrapportage moet juist daarom antwoord geven op de vraag of uitbreiding van Hessenpoort op een duurzame manier kan. Klimaat, water, energie en verkeer zijn daarbij natuurlijk ook te onderzoeken onderwerpen.

Natuurwaardenkaart nadert afronding

Goed inzicht in Zwolse natuurwaarden voor duurzame ontwikkeling is van groot belang bij het opstellen van een omgevingsvisie. De omgevingsvisie is de basis voor ontwikkelingen op lange termijn en voor vergunningverlening.

Het Natuurplatform Zwolle (NPZ) heeft sinds in 2019 de gemeente gewezen op de noodzaak van een natuurwaardenkaart. Naast beschermen van bestaande natuur moet er ook aandacht zijn voor de potentie van groene gebieden voor de biodiversiteit.

Bij de ontwikkeling van de natuurwaardenkaart wordt kennis van groene organisaties benut.

In mei is begonnen met indeling in en beschrijving van deelgebieden op basis van vergelijkbaar ecologisch functioneren, zoals:

- bodemopbouw
- leeftijd van wijken
- grote water- en bosgebieden
- natuurlijke en kunstmatige barrières

Uitgangspunt blijft dat ingrepen in de fysieke leefomgeving niet ten koste gaan van landschappelijke kwaliteiten, de hoofdgroenstructuur en natuurwaarden. Een natuurwaardenkaart is te gebruiken om ingrepen af te wegen en te interpreteren. Ook biedt de natuurwaardenkaart kansen om buiten een plangebied natuurwaarden te compenseren, als dit meerwaarde heeft voor biodiversiteit.

Eind november zijn concepten voor consultatie naar de natuurorganisaties gestuurd. De verwachting is dat de 'natuurkansenkaart stedelijke ecologische structuur' in januari 2023 kan worden afgerond.

Voedselbos in Zwolle?

Tekst: Loes la Faille

Onlangs sprak ik Otto Veerman. Samen met Bram Piersma wil hij een voedselbos in Zwolle realiseren. Hij vroeg mij of ik wist wat een voedselbos was. Een voedselbos zou je eetbaar landschap kunnen noemen, vertelde Otto mij. Het is een aangeplant bos met een agrarische insteek.

Voedselbossen zijn zo oud als de mensheid. Ze werden in de prehistorie al aangelegd. Aan de rand van oerwouden langs rivieroeveren bijvoorbeeld. In Peru zijn sporen gevonden van oude voedselbossen. In de loop van de tijd werden door familiegroepen voor de mens nuttige bomen en planten geselecteerd en ongewenste soorten werden uitgeroeid. In de

tropen zijn voedselbossen nog steeds gebruikelijk. Voedselbossen blijken een belangrijke bron van voedselzekerheid en inkomsten. Tegenstanders van voedselbossen hebben als tegenargument, dat het niet mogelijk is om door middel van voedselbossen miljarden mensen te voeden. Deze visie verandert langzaam.

In Nederland zijn inmiddels veel voedselbossen te vinden. Er kunnen inheemse en exotische soorten groeien. Volgens Otto kun je het eigenlijk geen echt bos noemen, maar meer een bosrand met verschillende lagen eetbare planten. Een ondergrondse laag met knolgewassen. Een volgende laag bestaat uit bodem bedekkende gewassen. Denk

aan bosaardbeien en vaste kruidenplanten. Zij beschermen de bodem tegen uitdrogen. Daarna komen bessensoorten zoals framboos en meidoorn. Dan de lagere bomen zoals vlier, krentenboompje of dwergkwee. Vervolgens bomen met hoge kruinen zoals de walnotenbomen. Een voedselbos kan veel verschillende producten opleveren. Veel meer dan wat er in de supermarkt te vinden is. Daar is alleen verkrijgbaar wat economisch interessant is.

Kan een voedselbos bijdragen aan een oplossing van de huidige landbouwcrisis? Daarover zijn de meningen verdeeld. Een voedselbos legt CO₂ vast, stoot netto geen stikstof uit, er zijn geen mest en bestrijdingsmiddelen nodig en water wordt vastgehouden. Er worden nauwelijks dure energie slurpende machines gebruikt om het bos te onderhouden.

Hopelijk is de tijd rijp voor een voedselbos in Zwolle. Otto onderhandelt al tijden met de gemeente over een stuk land waarop zo'n bos te realiseren is.

We kunnen onze tuinen groener maken door eetbare gewassen te planten. Verschillende vliegen in één klap. Een eetbare tuin is leuk voor onszelf en goed voor de biodiversiteit in Zwolle. Ook de vogels en insecten profiteren hiervan. Als het ras en de kweker van je eetbare groen bekend is, kun je misschien op termijn enten en stekken afstaan voor een toekomstig Zwols voedselbos. Op voedselboszwolle.nl valt meer info te lezen.

Nieuwsoverzicht

Gemeente Zwolle gaat alternatieve bitterbal serveren

Vanaf januari 2023 kan er geen vlees meer gegeten worden tijdens bijeenkomsten van de gemeente. Tenzij je vooraf aangeeft dit wel te willen. Er zullen in de toekomst vooral alternatieve bitterballen en frikandellen geserveerd worden. De vleesbitterbal gaat in Zwolle in de ban op initiatief van de Partij voor de Dieren. De partij kreeg in oktober in de gemeenteraad voldoende steun voor een motie waardoor het serveren van vegetarische en plantaardige gerechten de standaard wordt. In het nieuwe jaar worden er oesterzwamkroketten/ballen en notenbroodjes geserveerd. In de bedrijfskantine van de gemeente blijven vlees en zuivelproducten gewoon verkrijgbaar.

Wandeling in het Engelse Werk

In september kon je deelnemen aan een wandeling door het Engelse Werk onder

leiding van de Zwolse ecooloog Etienne de Vries. De wandeling was in samenwerking met het Wereld Natuurfonds en regioteam IJsselVecht. "De natuur is meer dan een plek om tot rust te komen. Sta eens stil bij wat je ziet". Aldus Etienne. Tijdens de wandeling vestigde Etienne de aandacht op de vele eiken in het park. Hij legde uit hoe bijzonder deze bomen zijn. Zo kunnen ze wel 800 jaar oud worden. Hij wees op de overlevingsstrategieën van verschillende planten. Hij legde uit dat ook dood hout een ecologische functie heeft. Er leven veel schimmels en insecten op dode bomen.

Omstreden biomassa-centrale in Zwolle van de baan

Niet iedereen is bij met deze uitkomst. Wat komt ervoor terug? Sensus, de belangrijkste initiatiefnemer van het project haakte af. De terugverdientijd zou te lang zijn. De Milieuraad uitte eerder zorgen over de centrale, onder andere over de herkomst van de benodigde biomassa. Marloes Spaander

van Extinction Rebellion is blij met het besluit. Een biomassa-centrale die veel CO₂ uitstoot zou niet meer van deze tijd zijn. Zij ziet meer in de ontwikkeling van waterstof, geothermie, wind- en zonne-energie en warmtepompen. Er zijn ook deskundigen die stellen dat CO₂ van resthout door verrotting sowieso in de lucht komt. Door verbranding gaat het alleen sneller. Bij ontwikkelaar Minerva blijft de grond in de Katwolderhaven, waar de biomassa-centrale moest komen, te koop staan.

Oude boom in Assendorp is gered

Een 80-jarige populier uit Assendorp zou moeten verdwijnen als het aan woningcorporatie Openbaar Belang lag. De veiligheid was in het geding. Na protest tegen de kap en een nader onderzoek kon de boom toch behouden blijven. In plaats van de hele boom om te zagen, werden alleen enkele zware takken gesnoeid. Dat de boom blijft staan is niet alleen fijn voor de wijkbewoners maar ook voor de vele vogels en

andere dieren als egels. Volgens deskundigen zou de boom nog wel 30 jaar mee kunnen gaan.

De Bongerd bestaat 25 jaar

In september vierde de Bongerd zijn 25 jarig bestaan. De Bongerd is gebouwd als 'mens- en milieuvriendelijke' buurt. Een 'natuurinclusieve' buurt. De buurt wordt door de bewoners zelf beheerd en onderhouden. Nadat in 1997 de Bongerd werd gebouwd, zijn er in Zwolle meer van deze buurtjes gerealiseerd: in 2008 de Meanderhof in Stadshagen en in 2014 De Nooten in Holtenbroek. Momenteel is er weer een nieuwe buurt in oprichting in De Tippe.

Tweedehands kerstspullen

Aan de Diezerstraat 102 is tot 19 december een pop-up store gevestigd met tweedehands kerstspullen. De winkel aan de Diezerstraat is een tijdelijke dependance van de kringloopwinkels aan de Nieuwe Deventerweg en Nieuwe Veerallee. Van alles voor kerst is te koop. Zoals decoratie voor in de boom en in huis, kunstbomen, textiel, maar ook lichtjes en bijzondere vintagestukken. De kerstwinkel wordt gerund door leerlingen van tien verschillende onderwijsinstellingen.

Andere methode van waterzuivering

In samenwerking met STOWA, het kenniscentrum van regionale waterbeheerders, deed WDO Delta de afgelopen tijd onderzoek naar een andere manier van zuiveren van afvalwater. Er wordt dan gebruik gemaakt van pure zuurstof in plaats van gewone buitenlucht. Dit bespaart veel elektriciteit. Verder wordt er een elektrolyser

ingezet. Een elektrolyser is een apparaat dat water middels elektriciteit omzet in waterstof, warmte en zuurstof. De waterstof en warmte zouden weer door andere bedrijven gebruikt kunnen worden.

Pilot Plasticvanger in de IJssel

Clear Rivers heeft onderzocht door middel van een plasticvanger in de IJssel bij Centrale Harculo, hoe vervuild de IJssel is en of er met het opvangen plastic nieuwe producten gemaakt kunnen worden. Het zijn vooral de microplastics die de IJssel vervuilen. Er is een proef gedaan naar de toepassing van het plastic binnen de textielindustrie. Kleine hoeveelheden hard plastic kunnen gebruikt worden om knopen te maken en PET flessen kunnen verwoven worden met ecologisch katoen om duurzame kledingstukken te maken. De plasticvanger wordt verplaatst naar een andere waterweg om verder onderzoek te kunnen doen.

Minder overlast door ganzen in Zwolle

Om overlast van ganzen in Zwolle te verminderen worden er geen ganzen gedood. De nesten worden behandeld zodat er minder eieren uitkomen. Verder zijn op verschillende plekken in Zwolle maatregelen op maat genomen om het voor ganzen onaantrekkelijk te maken. Het gedrag van ganzen staat uitgelegd op 25 informatieborden in de stad. Bij de Stadshoeve en de Commissarislaan zijn gesprekken gevoerd en meer uitleg gegeven over het gedrag van ganzen. In het voorjaar 2023 wordt opnieuw een bewonersavond gehouden.

Europees CATCH project over klimaat

Zwolle doet mee in het Europese CATCH project. CATCH staat voor 'water sensitive Cities, the Answer To CHallenges of extreme weather events'. In dit project doen 7 Europese steden mee. Het merendeel van de zeven CATCH-pilots richt zich op ruimtelijke maatregelen, zoals meer waterberging in de stad. Zwolle koos ervoor om in haar pilot te onderzoeken hoe je inwoners motiveert en activeert voor klimaatadaptatie. Zwolle ziet community building als een belangrijke maatregel om een stad te worden met inwoners die zich goed weten aan te passen aan de nieuwe weersextremen. Een belangrijke 'speler' voor community building is Climate Campus, een netwerk van ruim 40 partijen die zich gezamenlijk inzetten voor een veerkrachtige delta en regio in West-Overijssel. Meer informatie op: climate-campus.nl/initiatief/catch-pilot-zwolle-in-uitvoering/

Proef: drinkwater uit de IJssel

Vitens gaat de komende jaren testen of water uit de IJssel bruikbaar gemaakt kan worden als drinkwater. Het waterbedrijf gaat

samenwerken met het Twentse bedrijf NX Filtration, dat wereldwijd gebruik maakt van nanofiltratie. Bij nanofiltratie gaat het rivierwater onder druk door hele dunne rietjes met een diameter van 0,7 millimeter. Deze 'slimme' rietjes hebben aan de binnenzijde een speciale coating die ervoor zorgt dat water en vervuiling van elkaar worden gescheiden. Nanofiltratie verwijdert microverontreinigingen zoals geneesmiddelen, PFAS en insecticiden uit oppervlaktewater. Ook ontdoet de technologie het water van kleurstoffen, bacteriën, virussen en nanoplastics. De proef loopt tot aan de herfst 2024.

Kraakcicade in het Schellerpark

Het ongewone gesjrip in de essen van het Schellerpark blijken afkomstig van kraakcicaden. Wim Eikelboom roept de hulp in van deskundige Herman Sieben. Op zijn beurt maakt Herman een geluidsopname en raadpleegt een aantal kenners in het land. Volgens hem gaat het om kraakcicaden. Een kraakcicade is een insect uit Zuid-Europa die inmiddels ook sporadisch in Nederland voorkomt. Het is een nieuwe diersoort voor Zwolle. Of we hier blij mee moeten zijn is de vraag. (Bron: Wijkkrant Zwolle Zuid – Wim Eikelboom)

Zeldzame Zwarte Amaniet in Westerveldse Bos

Tijdens een excursie van Groen Holtenbroek onder leiding van paddenstoelen-expert Herman Sieben is de zeer zeldzame Zwarte Amaniet weer ontdekt in het Westerveldse Bos. De Zwarte Amaniet is een zeer zeldzame paddenstoelsoort die sinds 1985 voor het eerst beschreven is en naast Nederland op slechts enkele andere plekken in Europa en in Nieuw-Zeeland is gevonden. Deze soort wordt dan ook als één van de zeldzaamste paddenstoelen ter wereld gezien. Hij kan gevonden worden in loofbossen en houtwallen op natte bodems, vooral veen en klei.

Foto: Herman Sieben, bron: KNNV Zwolle

Groene kaart van Zwolle

Zwolle telt 70.000 bomen. Een paar duizend hiervan worden 'bijzonder' genoemd omdat ze meer dan 50 jaar oud zijn. Om monumentaal te worden moet de boom meer dan 80 jaar oud zijn. Op de Groene Kaart van Zwolle staan de belangrijkste groenstructuren,

boomgebieden en bijzondere bomen. Als je inzoomt naar je eigen straat, kun je de bomen in je buurt zien. Een rood vierkante met een stipje erop geeft aan dat een bepaalde gemeentelijke boom bijzonder is. Als je erop klikt, krijg je meer informatie te zien. Ook een boom met een groen puntje kan bijzonder zijn, maar is van een particulier.

Kleine woningen in De Tippe

Klein Wonen in De Tippe is een collectief particulier woonproject dat 36 woningen wil realiseren in De Tippe, in Stadshagen. De toekomstige bewoners willen een woongemeenschap creëren waar het niet enkel draait om klein wonen, maar ook om sociale verbondenheid en een duurzame levensstijl. Ze werken nauw samen met de Zwolse woningcorporatie Openbaar Belang.

Wormenhotel op kinderboerderij de Wezenlanden

Woensdagmiddag 9 november is op Kinderboerderij De Wezenlanden een nieuw wormenhotel geopend. In het wormenhotel, dat een alternatief is voor de groene GFT-bak, worden groente, fruit- en etensresten gecomposteerd met behulp van wormen. Compost wordt weer gebruikt voor de bemesting van bijvoorbeeld de moestuinbakken, de tuinen en de boomspiegels die zich ook op het terrein van de kinderboerderij bevinden.

Nieuwe bomen langs de Oosterlaan

Nationale Boomplantdag was een goede reden om weer nieuwe bomen langs de Oosterlaan te planten. De bomen werden door kinderen van basisschool Het Mozaïek geplant. Wethouder Arjan Spaans plantte de eerste boom. Er zijn meer dan 20 bomen

geplant. De rijbaan van de Oosterlaan is versmald. Aan de spoorzijde komt een wadi van gras, kruiden, bomen en struiken.

Besparing Roadshow

De Besparings Roadshow was een onderdeel van een najaarscampagne waarin de gemeente, duurzaamheidsorganisaties, woningcorporaties en maatschappelijke en welzijnsorganisaties samenwerken om de inwoners van Zwolle te helpen met het besparen van energie. Eerst was er een webinar over energie besparen. Een dag later werden de Zwolse wijken bezocht. Er zijn zo'n 4.000 'energiebesparende' maatregelen, zoals folie en douchekoppen, uitgedeeld. Er werden 30 nieuwe energicoaches opgeleid. In november waren er ook acties voor huiseigenaren. Er komen meer activiteiten, zie: blauwvingerenergie.nl/bespaarshow

Recensie "Twijgje"

Tekst: Carin van de Ploeg

"Twijgje" is een prentenboek voor kinderen ouder dan vier. Het gaat over een jonge zaailing, die langzaam maar zeker groeit en een grote boom wordt. Zoals iedereen weet, groeien bomen langzaam en Twijgje wil snel. De moederboom maant middels een prachtig gedicht tot geduld en kalmte. Het boek beschrijft die groei in woord en beeld. Insecten, vogels, eekhoorns, het hele bosleven. De seizoenen verstrijken, Twijgje ziet en maakt het allemaal mee tot ze uiteindelijk zelf een moederboom is geworden. De schrijfster vertelt in heldere korte zinnen hoe Twijgjes leven verloopt. Ook geeft ze aandacht aan de communicatie van bomen

en hoe belangrijk dit is voor het bosleven. De prenten van Ruth Hengeveld sluiten hier naadloos bij aan. Ze aquarelleert bosanemonen, boshyacinten, paddestoelen, eekhoorns, vossen, uilen en insecten, waardoor iedere pagina een feest is om samen met je kind naar te kijken. Je kunt dieren spotten en benoemen.

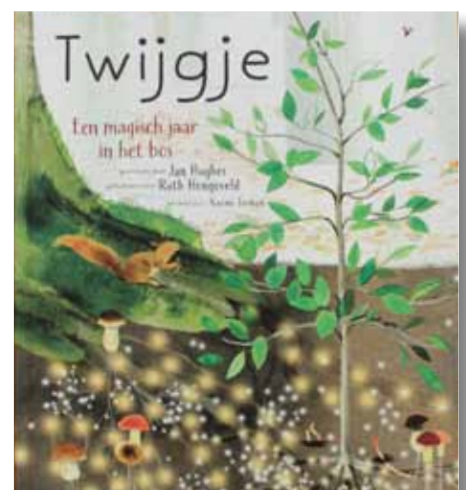
Op de laatste twee pagina's van het boek beschrijft Jan Hughes hoe bijzonder bomen zijn en hoe ze invloed uitoefenen op hun eigen leefomgeving. Ze legt uit waarom bomen klets-kousen zijn, dat er superbomen, moederbomen, spullen en bomenfluisteraars zijn. Dit alles zónder ooit zweverig of sprookjesachtig over te komen, ook al is de ondertitel van het boek "Een magisch jaar in het bos". Tekst Jan Hughes, woont in San Fransisco, het is haar eerste prentenboek. Oorspronkelijke titel: Little Sap, vertaler Naomi Tieman.

Natuurwaarneming

Tekst en foto: Peter van Dam

Toen Zwolle nog een open vuilnisbelt had, vlogen zilvermeeuwen af en aan. Tegenwoordig zie je ze duidelijk minder. Bij de bruggen tussen Stadshagen en Holtenbroek vertoeft nog regelmatig een zilvermeeuw. Op de foto zie je links een eerstejaars vogel en rechts een derdejaars. Van jong tot volwassen zilvermeeuw zijn er meer dan tien overgangskleden. Voor vogelaars is het flink puzzelen om de juiste leeftijd te ontdekken.

Illustraties Ruth Hengeveld, Nederlandse illustrator, omslagontwerp Erik Thé. 32 pagina's, uitgeverij Samsara: samsarabooks.com, ISBN 9789493228443, € 15,90

DIY Havermelk

Tekst en foto's: Loes la Faille

Havermelk mag je eigenlijk zo niet noemen. In de supermarkt staat haverdrink op het pak. De term melk mag alleen gebruikt worden als het van dierlijke oorsprong is.

Als je (koe)melk drinkt moeten er nog steeds kalfjes geboren worden om de melkproductie bij het moederdier op gang te houden. De stierkalfjes worden alsnog geslacht.

Met deze gedachte in het achterhoofd ben ik toch eens plantaardige varianten van koemelk gaan proberen. Er zijn inmiddels veel verschillende soorten plantaardige drink op de markt. In de supermarkt kun je soja-, amandel-, rijst-, kokos- en havermelk kopen. Van deze soorten vind ik havermelk het lekkerst. De smaak is neutraal.

In de supermarkt is de havermelk veel duurder dan melk van een koe. Hoe kan dit? Haver is geen dure grondstof. De prijs zit hem in de marketing, de kleinere vraag en wat iemand bereid is te betalen. Het mag wat kosten omdat het goed is voor de planeet.

Havermelk kun je heel makkelijk zelf maken. Je hebt hiervoor havermout, water en een staafmixer nodig. Je gebruikt 100 gram havermout op 1 liter water. Doe dit samen in een kom. Maak het geheel met een staaf-

mixer zo fijn mogelijk. Gooi het mengsel door een fijne zeef of een theedoek en klaar is je havermelk.

Zelf heb ik 1 poging gedaan om havermelk te maken. Tijdens het opwarmen van deze melk voor in de koffie werd hij dik. Het restant heb

ik gebruikt in het pannenkoekenbeslag en de aardappelpuree. De volgende keer als ik weer havermelk ga maken zal ik een schone (wasverzachtvrije) theedoek gebruiken om het water-havermengsel te zeven.

De overblijvende haverpulp kun je verwerken in smoothies, bananenbrood, worteltaart, crackers, pannenkoekbeslag of haverkoekjes.

Over spinnen gesproken

Tekst en foto's: Loes la Faille

Nu het kouder wordt zoeken veel spinnen een warm plekje in ons huis om te overwinteren. Je zou denken wat hebben ze 's winters in onze huizen te zoeken behalve warmte? Ze hebben dan toch geen voedsel? Mis! In ieder

huis zitten papiervisjes, meelkevers, tapijkevers, vliegen, muggen, noem maar op. De gewone huisspin, de trilspin en de kruisspin zullen we het vaakst tegenkomen in huis.

De laatste tijd is er veel te doen over de valse wolfspin. Ook in Zwolle zouden we zo'n spin tegen kunnen komen in ons huis. Deze spin is niet zo gevaarlijk als zijn naam doet vermoeden. Hij lijkt op de wolfspin, maar hoort tot een andere familie. Zijn beet is niet dodelijk maar is te vergelijken met een wespensteek. De valse wolfspin is afkomstig uit het Middellandse Zeegebied. Doordat het klimaat verandert, kan hij nu ook in onze streken overleven. Waarschijnlijk dat hij in Nederland veel algemener gaat worden. Wist je dat spinnen hele nuttige dieren zijn? Spinnen bestrijden insecten. Met elkaar eten ze het gewicht aan insecten van vijftig tot zestig maal de Nederlandse bevolking. Daarmee voorkomen ze insectenplagen. Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat spinnengif in te zetten is bij artritis en sommige hartkwalen. Spinrag kan gebruikt

worden als biologisch afbreekbaar verbandgaas en bijvoorbeeld als botkussentjes bij hernia patiënten. In sommige werelddelen worden grote spinnen als lekkernij gezien. Waar komt onze angst voor spinnen vandaan? Hier zijn verschillende theorieën over. Onze angst zou mogelijk evolutionair bepaald zijn omdat spinnen vroeger een bedreiging voor de mensheid zouden kunnen zijn. Het zou ons oerinstinct zijn dat ons vertelt: 'Wegwezen'. Onze angst voor spinnen kan ook aangeleerd gedrag zijn. We kunnen elkaar aansteken met onze spinnenfobie. In Nederland leven geen, voor de mens gevaarlijke spinnen. Dit tot onze geruststelling. Wil je toch van spinnen in je leefomgeving af dan hier een paar tips tegen spinnen. Ten eerste: goed schoonmaken. Spinnen maken geen web op plekken waar geen voedsel te vinden is. Je kunt spinnen tegenhouden door goed te ventileren en horren voor de ramen te plaatsen. Maak je tuin vogelvriendelijk door bomen en struiken te planten. Vogels eten insecten en spinnen en kunnen zo een spinnenplaag voorkomen. Verplaats spinnen door een potje of glas over de spin te zetten. Schuif er vervolgens een stukje papier onder. Breng de spin naar buiten en geef hem een kans om te overleven.

Maak je straat groen tijdens NLdoet

Donderdag 12 januari kunnen burens, buurttuinen en maatschappelijke initiatieven uit Zwolle met ondersteuning van Groene Loper Zwolle financiën aanvragen bij Het Oranje Fonds. Dit geld kunnen zij inzetten om tijdens NLdoet op 10 en 11 maart de omgeving te vergroenen. Denk hierbij aan boomspiegels, geveltuinen, buurttuinen of een insectenhotel.

Het vergroenen van de leefomgeving heeft een positief effect op de gezondheid van mensen en draagt bij aan de leefbaarheid

van de wijken. Groen zorgt voor droge(re) voeten na een flinke regenbui, biedt onderdak aan allerlei nuttige dieren en gaat opwarming van de stad tegen. In heel Zwolle maken betrokken bewoners de buurt samen groener, gezonder en prettiger. Daarom wil Groene Loper Zwolle nog meer burens, bewonersinitiatieven en maatschappelijke organisaties enthousiasmeren om hun eigen leefomgeving te vergroenen. Samen kunnen we het verschil maken en zorgen voor een klimaatbestendige, gezonde, maar vooral een groene samenleving!

Op groeneloperzwolle.nl lees je hoe je ondersteuning kunt krijgen. Verder zie je daar onder andere een overzicht van de resultaten van 8 jaar Groene Loper Zwolle.

112 buurtinitiatieven uit Zwolle maakten in het weekend van zaterdag 24 september hun straat groen tijdens Burendag. Samen stopten zij bijna 2.000 vaste planten en ruim 15.000 bloembollen in de grond. Daarnaast legden zij geveltuinen, boomperken, buurttuinen en buurtboomgaarden aan. Veel initiatieven werden ondersteund door Groene Loper Zwolle.

Hoe maak je een natuurhanger?

Tekst en foto's: Carin van de Ploeg

Verzamel een mooie tak en verder alles wat je mooi vindt als je buiten bent. Dat kunnen hulsjes van beukenootjes zijn, veren, steen-

tjes, herfstbladeren. Alles wat je aanspreekt als je om je heen kijkt tijdens een wandeling. Pluk, breek of knip geen takken of bladeren af, maar zoek goed naar alles wat je ziet liggen. Leg alles klaar op tafel, pak een tube lijm, een rol touw en je kunt beginnen:

Bekijk eerst wat je waar wilt hebben. Maak een touw aan de tak zodat je hem straks kunt ophangen. Hang dan alle spullen die je wilt ophangen met touwtjes van verschillende lengte aan de grote tak. Lijm tot slot nog wat vindzels op de grote tak en je natuurhanger is klaar.

Meer groen, minder wateroverlast

Welke invloed heb jij op het voorkomen van wateroverlast en hittestress? Wat gebeurt er als er grote hoosbuien op bestrating vallen? Deelnemers gingen er zelf mee aan de slag bij de watertafel op 25 september bij groenfestival Natuurrijk Zwolle in de Noorderhof. De activiteit was bij de Milieuraadkraam, en in samenwerking met Waterschap Drents Overijsselse Delta.

Pleidooi voor wespen

Tekst en foto: Loes la Faille

Naast de vlindertelling, de vogeltelling en de bijentelling hebben we nu ook de Nationale Wespentelling. Heb je meegedaan in augustus? De wespentelling is bedacht door Eric Mahieu, bestuurslid van de Wespenstichting. Het blijkt dat het lastige neefje van de bij een zeer nuttig diertje is. Hoe komt het dat we zo'n hekel aan wespen hebben, terwijl we de bijen een warm hart toedragen? Veel van ons weten weinig van wespen. Onbekend maakt onbemind. Van de tien soorten wespen die in ons land in nesten leven zijn er twee zogenaamde limonade wespen. Dit zijn de wespen die in de nazomer zo hinderlijk kunnen zijn. In de nazomer legt de wespinkoningin minder eitjes. Er worden dan door de volwas-

sen wespen minder larven grootgebracht. Als een wesp een larve te voedt krijgt ze daar een druppeltje zoetheid voor terug. Van die zoetheid leeft een wesp. Minder larven betekent minder zoetheid. De wespen moeten nu op een andere manier aan zoetheid komen. In natuurgebieden kunnen luizen de rondvliegende wespen hiervan voorzien, in de stad moet naar andere voedselbronnen gezocht worden. De wespen hebben het dan voorzien op je ijsje, je limonade of op de zoete restanten in prullenbakken. Wespen worden dan brutaal om aan eten te komen.

Waarom is een pleidooi voor wespen nodig? Wespen jagen op 'ongedierte'. Ze doden tonnen schadelijke insecten zoals teken, muggen, vliegen en luizen. Zonder wespen zouden er grootschalige insectenplagen kunnen ontstaan. In feite beschermen wespen ons, onze dieren en gewassen. Dankzij wespen wordt bijvoorbeeld de ziekte van

Lyme in toom gehouden.

Wespen zijn ook belangrijk voor de bestuiving van planten en bloemen. Om een nest te bouwen maken wespen van dood hout papier. Op die manier helpen ze mee aan de afbraak van dood hout in bossen. Wespen helpen mee om kadavers op te ruimen door het vlees hiervan aan de larven te geven. Wespen vallen zieke verzwakte bijenvolken aan. Hierdoor voorkomen ze verspreiding van bijenziekten wat uiteindelijk de bijenpopulatie sterk houdt.

Hoe houd je wespen op afstand? Ze kunnen niet tegen sterke geuren. Gebruik azijn, geurkaarsen of etherische olie om ze te verdrijven. Dek etenswaren af zodat wespen er niet bij kunnen. Beweeg zelf niet als er wespen in de buurt zijn. Als je gaat slaan worden ze agressiever. Op de geur van dode wespen komen juist weer wespen af. Zet wat zoetheid op afstand. Gebruik geen parfum. Wespen zijn ook dol op die geur.

